

на автошляху, а не тільки загострювати увагу на підвищенні штрафів. Слід згадати пропозиції щодо створення єдиного закону, наприклад Дорожнього кодексу, який чітко регулював би всі аспекти дорожнього руху, про що говорилося ще 10 років тому [7].

Таким чином, підсумовуючи сказане, можна зробити висновок про те, що питання застосування заходів, спрямованих на забезпечення безпеки дорожнього руху, потребує подальшого удосконалення як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Список використаної літератури

1. Інспектор ДАІ: представник влади чи об'єкт для хамства? // Іменем Закону. – 2011. – 18 лют.
2. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції (поняття, види та організаційно-правові питання реалізації) : монографія / А. Т. Комзюк. – Х. : Нац. ун-т внутр. справ, 2002. – 336 с.
3. Салманова О. Ю. Переконавання як засіб забезпечення міліцією безпеки дорожнього руху / О. Ю. Салманова // Право і Безпека. – 2002. – № 3. – С. 77–80.
4. Про міліцію : закон України від 20 груд. 1990 р. № 565–ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
5. Доненко В. В. Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з керуванням транспортними засобами особами, які перебувають у стані сп'яніння : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В. В. Доненко. – К., 2001. – 20 с.
6. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин ; общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов ; пер. с англ. – М. : Политиздат, 1993. – 543 с.
7. Штраф – санкція наслідку, а не причини // Моменти. – 2011. – 28 січ.
8. Не пил за рулём? Докажи инспектору // Автомир. – 2011. – 14 февр.

Надійшла до редколегії 18.02.2011

ДЖАГУПОВ Г. В. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РАБОТНИКАМИ ГОСАВТОИНСПЕКЦИИ

Исследованы вопросы обеспечения общественной безопасности, предупреждения совершения преступлений и правонарушений во время выполнения работниками Госавтоинспекции своих служебных обязанностей. Доказано, что принудительное воздействие осуществляется для поддержания общественного порядка, общественной дисциплины, обеспечения и охраны законности, для ориентирования отдельных граждан на поддержание норм в обществе.

DZHAGUPOV G. MODERN STATE OF PROVIDING OF PUBLIC SAFETY BY SHE PERSONNEL WORKERS OF STATE AUTOINSPECTION

In-process question of providing of public safety, prevention of committing a crime and offences during implementation of the duties by she personnel workers of state Autoinspection and. It is well-proven that the forced influence is carried out for maintenance of public peace, public discipline, providing and guard of legality, for sending of separate citizens to inhibition of norms in society.

УДК 342.95

О. Б. АНДРЕЄВА,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
навчально-наукового інституту права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ ІНСПЕКТОРІВ МІЛІЦІЇ

Уточнено сутність та принципи профілактики правопорушень дільничними інспекторами міліції, на підставі чого виділені форми та методи зазначеної діяльності.

У сучасний період розвитку незалежної, правової та соціальної держави в Україні дуже гостро постала проблема профілактики правопорушень. Ця проблема цікавить не тільки ви-

щі державні кола, а й кримінологів, філософів, практичних співробітників та насамперед співробітників системи МВС, на яких покладається основна робота в цьому напрямку. Сучасний

етап розвитку України характеризується послідовним розгортанням демократизму, забезпечує зростання активності населення у вирішенні соціальних завдань держави та знаходить своє відображення в діяльності держави, спрямованій на боротьбу зі злочинами, адміністративними проступками та іншими правопорушеннями. Саме демократія дозволяє ставити питання боротьби з правопорушеннями та злочинами на рівень соціальних завдань, які вирішуються єдиними зусиллями держави, її інститутами, громадськими організаціями, колективами, та окремими громадянами. Головним напрямком у діяльності держави щодо боротьби з правопорушеннями була, є і буде саме їх профілактика [1, с. 109].

Варто зазначити, що теоретичними та практичними питаннями профілактики правопорушень, зокрема й адміністративних, займалися такі вчені, як: Г. А. Аванесова, В. Б. Авер'янов, О. Б. Андрєєва, О. М. Бандурка, Д. М. Бахрах, В. Т. Білоус, Ю. П. Битяк, І. П. Голосніченко, О. М. Джу́жа, Є. В. Додін, А. Є. Жалінський, А. П. Ключниченко, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, Я. Ю. Кондратьєв, А. П. Коренєв, М. В. Костицький, О. М. Музичук, О. І. Остапенко, В. М. Плішкін, В. Д. Суценко, В. В. Цветков, Ю. С. Шемшученко та інші фахівці, які представляють різні галузі правової науки. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених профілактичній проблематиці, її методологічні засади, сутність, особливості та призначення потребують подальшого з'ясування та уточнення. Огляд наукової літератури свідчить, що наразі дослідження проблем профілактики правопорушень залишається епізодичним і неповним.

Метою даного дослідження є визначення форм та методів профілактичної діяльності дільничних інспекторів міліції, у зв'язку з чим планується з'ясувати сутність та принципи профілактики правопорушень дільничними інспекторами міліції.

З цього приводу ми маємо визначити саме поняття профілактики. Згідно з тлумачними словниками, профілактика (від грец. *prophylaktikos* – запобіжний) – у медицині система заходів щодо запобігання хворобам, збереження здоров'я й продовження життя людини; у ветеринарії профілактика – система суспільних і ветеринарних заходів щодо запобігання хворобам тварин та охорони здоров'я людей від антропозоонозів; профілактика в техніці – запобіжні заходи для підтримки технічного об'єкта в справному або працездатному стані (заміна або

ремонт окремих деталей, чищення, змащення тощо) [2, с. 648].

Під профілактикою правопорушень пропонуємо розуміти соціально спрямовану діяльність органів державної влади (законодавчої, виконавчої, судової), органів місцевого самоврядування, органів прокуратури, засобів масової інформації, громадських організацій, у тому числі громадських формувань з охорони громадського порядку, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності з виявлення причин та умов учинення правопорушень, ліквідації факторів, які сприяють формуванню антисуспільної установки особи, та забезпечення під час здійснення такої діяльності прав та свобод громадян.

У виконанні завдань із профілактики правопорушень важлива роль належить органам внутрішніх справ. Профілактична діяльність органів внутрішніх справ характеризується двома основними особливостями. Перша – постійне поєднання заходів переконання та примусу стосовно осіб, які порушують норми права. Друга – коло повноважень органів внутрішніх справ у досліджуваній сфері. Форми та методи, якими користуються органи внутрішніх справ, дуже різноманітні [3, с. 60].

Профілактика правопорушень ґрунтується на певних принципах, формах та методах, недотримання яких може потягнути за собою низку негативних наслідків та звести нанівець проведену в цьому напрямку роботу.

До таких принципів насамперед належать:

1. Законність, тобто дотримання під час проведення профілактичної роботи приписів нормативних актів.

2. Гуманізм, тобто моральне, людяне ставлення до об'єкта профілактики. Недопустимо під час проведення профілактичної роботи застосовувати до осіб фізичне насильство, приниження людської гідності тощо. Трапляються непоодинокі випадки, коли працівники міліції під час затримання осіб, проведення допитів та інших дій вдаються до застосування спеціальних методів (залякування, фізичний, психічний тиск). Такі дії згідно з чинним законодавством недопустимі. По-перше, особи, що вдаються до таких методів, можуть підпадати під дію кримінального закону. З іншого боку, такі дії викликають озлобленість у винних осіб, і ні про який виховний вплив не може бути і мови. Тому методи переконання повинні мати пріоритет над методами примусу.

3. Індивідуальний підхід. Цей принцип означає, що під час проведення профілактичної

роботи слід враховувати індивідуальні вольові, психічні, професійні та інші особливості особи, оскільки заходи, дієві для однієї особи, можуть бути шкідливими (протипоказаними) для іншої.

4. Комплексність. Найбільш дієвий результат приносить не окремих засіб профілактики, а їх комплекс, гармонійне поєднання. Якщо один із них виявиться неефективним, тоді можуть спрацювати інші профілактичні заходи.

5. Своєчасність, тобто профілактична робота повинна здійснюватися своєчасно, щоб не дати злочинному наміру перерости в конкретні дії, злочинний або адміністративно деліктний акт [1, с. 154].

У профілактиці правопорушень важлива роль належить дільничним інспекторам міліції. Вони повинні вести облік усіх правопорушень на своїй дільниці, організовувати індивідуально-виховну роботу з правопорушниками, підтримувати зв'язок з адміністрацією підприємств та установ. Ефективність їхніх дій значною мірою залежить від дієвості форм та методів, які застосовуються. Під формою профілактики правопорушення дільничними інспекторами міліції слід розуміти зовнішнє вираження змісту їх діяльності щодо запобігання правопорушення, організаційно-правове вираження однорідної за своїм характером та правовою природою групи дій. Під методами профілактики правопорушення дільничними інспекторами міліції слід розуміти способи, прийоми, засоби, які використовуються ними в процесі здійснення діяльності щодо запобігання правопорушенням і становлять зміст цієї діяльності.

До основних методів профілактики правопорушень дільничними інспекторами міліції належать переконання та примус, однак виділяються й інші методи, а саме: надання допомоги, позитивного прикладу, нейтралізації негативного впливу навколишнього середовища та спостереження. Метод надання допомоги спрямований на зміну способу життя, навколишнього оточення особи, яка вчинила правопорушення, і може здійснюватись у формі працевлаштування, влаштування на навчання, зацікавленні в активній суспільній діяльності. Для виявлення причин і умов вчинення правопорушення найчастіше застосовується метод спостереження, що має такі форми, як контроль або нагляд.

Необхідно зазначити, що всі методи, які дільничні інспектори міліції використовують у процесі профілактики правопорушення, повин-

ні поєднуватись один з одним для ефективного досягнення результатів такого впливу.

Переконання як метод профілактики – це комплекс виховних, роз'яснювальних заходів, який здійснюється з метою перетворення антигромадської спрямованості профілакованих і закріплення позитивної соціальної орієнтації. Переконання служить формуванню у громадян внутрішньої потреби та стійкої звички правомірної поведінки.

Метод переконання реалізується в наступних формах: профілактичні бесіди; правове виховання; правова освіта; правова пропаганда; обговорення поведінки за місцем роботи чи проживання; критика певної поведінки.

Профілактична бесіда, на перший погляд, позбавлена ефективності, але при врахуванні самого змісту розмови, тону, в якому вона може бути проведена, і того, що вона повинна проводитись дільничними інспекторами міліції, вона стає надзвичайно ефективним засобом. Ефективність профілактичної бесіди залежить багато в чому від уміння дільничних інспекторів міліції застосовувати психолого-педагогічні прийоми виховного впливу: роз'яснення, порівняння, заохочення, виявлення довіри.

Профілактична бесіда включає в себе також і правове виховання учасників конфлікту. Дільничний інспектор міліції попереджає винну особу про можливі наслідки протиправної поведінки, про адміністративну, кримінальну та цивільно-правову відповідальність.

Про необхідність загально-профілактичної правової освіти населення свідчать дані Академії правових наук України, за якими більша частина цього населення не володіє значною інформацією щодо своїх прав та обов'язків. Знання законів, що регулюють цивільні, трудові, сімейні, господарські, кримінально-правові та інші відносини, дають можливість уникнути долі постраждалих від протиправних посягань, реалізувати свої права, сприяти розвитку особистості.

Правова пропаганда сприяє розумінню громадянами вимог правових норм і добровільному їх виконанню, дотриманню. До найбільш поширених форм правового виховання населення належать: виступи дільничних інспекторів міліції з доповідями і лекціями на правові теми перед населенням (у трудових колективах, по телебаченню і радіо, на зборах мешканців будинків тощо); організація круглих столів з обговоренням проблем щодо скоєних правопорушень і практики застосування законодавства; ініціювання публікацій юридичної літератури.

Обговорення поведінки за місцем роботи чи проживання особи, яка вчинила правопорушення, є найбільш дієвим, якщо особа має високе соціальне становище, оскільки саме ця форма профілактики правопорушення може завадити її подальшому кар'єрному зростанню.

Оцінюючи переконання як провідний метод профілактики правопорушення, необхідно підкреслити, що він не виключає, а в деяких випадках – навпаки, передбачає – застосування примусу.

Під адміністративним примусом, який застосовується дільничними інспекторами міліції, слід розуміти застосування передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу щодо правозобов'язаних суб'єктів із метою профілактики чи припинення злочинів, проступків, протиправних дій, подолання їхніх шкідливих наслідків, забезпечення громадської безпеки й охорони правопорядку або покарання осіб за вчинене правопорушення [4, с. 88]. Примус як метод адміністративної діяльності дільничних інспекторів міліції полягає у психічному, матеріальному або фізичному впливі на поведінку особи.

Метод примусу використовується в процесі здійснення індивідуальної профілактичної роботи, якщо переконання не дало потрібного результату.

Сутність індивідуальної профілактики правопорушення полягає у своєчасному виявленні осіб із протиправною поведінкою та застосуванні до них заходів виховання і запобігання правового характеру з метою ліквідації небезпеки скоєння цими особами правопорушень та злочинів. Нейтралізувати усе негативне та розвинути позитивні риси – тільки таким шляхом можна позитивно вплинути на людину, допомогти їй стати на правильний шлях. Це може бути досягнуто в результаті ретельної виховної роботи, вмілого використання заходів та методів педагогіки, психології, правового та професійного виховання, тобто комплексним застосуванням усіх заходів та методів виховання [5, с. 16].

Дільничний інспектор міліції повинен розуміти і пам'ятати, що жоден сигнал про скоєння правопорушення не можна сприймати легковажно, що кожне втручання має індивідуальний характер. На жаль, дільничні інспектори міліції інколи формально ставляться до розгляду заяв, повідомлень громадян, унаслідок чого правопорушники залишаються не покараними і здійснюють свої злочинні наміри.

Таким чином, форми діяльності дільничних інспекторів міліції щодо профілактики правопорушень надзвичайно різноманітні. Вибір же будь-якої конкретної форми чи знаходження раціонального поєднання форм і методів профілактичної діяльності детерміновані такими факторами, як види і напрями профілактики, обставини вчинення правопорушень тощо. При виборі оптимального варіанту поєднання переконання і примусу необхідно враховувати не тільки особливості особи, яка профілакується, але і її соціальне оточення.

Надання пріоритету тому чи іншому методу також залежить від рівня розвитку суспільства. Зміна будь-яких соціальних умов тягне за собою зміну форм і засобів захисту міліцією правопорядку. Проте слід пам'ятати, що у громадянському суспільстві перевага завжди надається методам переконання, бо лише за умов переконання громадян у правильності вибору того чи іншого варіанту поведінки можна створити правову державу, яка є найвищою сходиною в організації суспільства [6, с. 189].

Вищезазначений аналіз форм і методів профілактики правопорушення дільничними інспекторами міліції не є вичерпним, оскільки існують й інші форми і методи, які використовуються в означеній сфері правоохоронної діяльності. Вміле оволодіння дільничними інспекторами міліції формами і методами профілактики правопорушень, комплексне їх застосування дозволить не тільки їх удосконалити, але й здійснювати пошук нових, більш ефективних форм і методів.

Список використаної літератури

1. Бугайчук К. Л. Адміністративні проступки: сутність та організаційно-правові заходи їх профілактики : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Бугайчук Костянтин Леонідович. – Х., 2002. – 243 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2009. – 1736 с.
3. Зарипов З. Правовой механизм профилактики правонарушений / З. Зарипов. – Ташкент : Узбекистан, 1990. – 158 с.
4. Тучак М. О. Адміністративно-правові засади діяльності дільничних інспекторів міліції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Тучак Микола Олексійович. – Х., 2002. – 209 с.
5. Симоненко А. В. Предупреждение правонарушений средствами воспитания / А. В. Симоненко // Закон и право. – 2005. – № 3. – С. 15–18.

6. Негодченко О. В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ України : монографія / Негодченко Олександр Володимирович. – Д. : Юрид. акад. МВС України, 2002. – 416 с.

Надійшла до редколегії 20.02.2011

АНДРЕЕВА О. Б. ФОРМЫ И МЕТОДЫ ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАСТКОВЫХ ИНСПЕКТОРОВ МИЛИЦИИ

Уточнена сутність і принципи профілактики правонарушень участковими інспекторами міліції, на основани чого виділені форми і методи указанної діяльності.

ANDREYEVA O. FORMS AND METHODS OF PREVENTION ACTIVITY OF THE POLICE DIVISIONAL INSPECTORS

The essence and principles of measures for the prevention of offences by the police divisional inspectors are analyzed. On this basis the forms and methods of such kind of activity are distinguished.

УДК [343.85:343]

С. В. ДАВИДОВ,

ад'юнкт

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ СЛІДЧОГО ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ ТРУДОВИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Розглянуто проблемні питання діяльності слідчого щодо запобігання злочинам проти трудових прав громадян. Окреслено основні напрямки діяльності слідчого щодо запобігання злочинам проти трудових прав.

Постановка проблеми. Професійна діяльність слідчого має дуже важливе значення для профілактики злочинів. Злочини проти трудових прав становлять великий прошарок у структурі злочинності. Для оптимізації роботи системи правоохоронних органів дуже важливо визначити зміст роботи слідчого в системі протидії злочинів проти трудових прав.

Різні аспекти діяльності слідчого щодо запобігання злочинності розглядалися в працях П. Дагеля, В. В. Голіни, Д. Горєєва, Ф. А. Лопушанського, В. К. Мамутова тощо. Однак спеціальних досліджень професійної діяльності слідчого щодо запобігання злочинам проти трудових прав громадян проведено не було.

Мета даної статті – проаналізувати повноваження слідчого щодо запобігання злочинам проти трудових прав громадян, розробити комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності запобігання злочинам проти трудових прав громадян.

Профілактична діяльність слідчого завжди розглядалася як провідна та основоположна у справі профілактики злочинів. Саме на слідчого ст. 22 чинного Кримінально-процесуального кодексу (далі – КПК) України покладає

обов'язок щодо повного, об'єктивного та всебічного розслідування злочинів.

Прокурор, слідчий і особа, яка провадить дізнання, зобов'язані вжити всіх передбачених законом заходів для всебічного, повного та об'єктивного дослідження обставин справи, виявити обставини, що викривають та виправдовують обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують і обтяжують його відповідальність [1].

Слідча ж профілактика – діяльність не тільки слідчого, а й органу дізнання, посадових осіб підприємств, установ та організацій під керівництвом слідчого, спрямована на усунення негативних причин та умов, що породжують вчинення злочинів.

Слідча профілактика здійснюється у двох основних напрямках.

Перший напрямок пов'язаний із виконанням обов'язків, покладених на слідчого нормами кримінально-процесуального законодавства, а саме: виявлення причин учинення розслідуваного злочину та умов, що йому сприяли; внесення подання до відповідного органу державної влади, громадської організації, підприємства, установи, організації, та контроль